

SINTEZA RECOMANDĂRILOR
la proiectul de hotărâre al Consiliului de Administrație ANRCETI privind
identificarea pieței relevante corespunzătoare serviciului de de terminare a apelurilor
voce în rețelele individuale de telefonie mobilă

și la

Analiza privind identificarea pieței de terminare a apelurilor voce în rețelele
individuale de telefonie mobilă

Perioada de consultare pentru proiectul de hotărâre al Consiliului de Administrație ANRCETI privind identificarea pieței relevante corespunzătoare serviciului de terminare a apelurilor voce în rețelele individuale de telefonie mobilă și a Analizei privind identificarea pieței de terminare a apelurilor voce în rețelele individuale de telefonie mobilă, publicate pe pagina de internet a ANRCETI la data de 1 aprilie 2010, a expirat la data de 20 aprilie 2010.

Proiectul supus consultării a avut drept scop evaluarea necesității definirii unor piețe relevante susceptibile de a fi reglementate *ex ante* în ceea ce privește serviciile de terminare a apelurilor voce în rețelele individuale de telefonie mobilă.

Proiectul supus consultării a cuprins următoarele sete de documente:

a) analiza privind identificarea pieței de terminare a apelurilor voce în rețelele individuale de telefonie mobilă;

b) hotărârea privind identificarea pieței de terminare a apelurilor voce în rețelele individuale de telefonie mobilă;

Piețele relevante identificate sunt:

- ❖ Piața de terminare a apelurilor voce în rețeaua individuală mobilă a „Orange-Moldova”S.A.;
- ❖ Piața de terminare a apelurilor voce în rețeaua individuală mobilă a „Moldcell”S.A.;
- ❖ Piața de terminare a apelurilor voce în rețeaua individuală mobilă a „Moldtelecom”S.A.;

Agenția a publicat pe site-ul său Analiza privind identificarea pieței de terminare a apelurilor voce în rețelele individuale de telefonie fixă Pe data de 28 mai 2010 și a anunțat ședința Consiliului de Administrație pentru aprobarea hotărârilor privind identificarea pieței de terminare a apelurilor voce în rețelele individuale de telefonie fixă și mobile. La ședință o parte din furnizorii prezenți au declarat că nu au avut timp suficient pentru examinarea versiunilor finale întreprinse spre aprobare și au solicitat timp suplimentar pentru aceasta. Agenția a amânat aprobarea hotărârilor și a extins termenul de prezentare a opiniilor.

Comentariile parvenite de la furnizorii de rețele publice comunicații electronice în cursul perioadei de consultare se referă la următoarele aspecte:

I. Comentariile parvenite inițial

Comentariile „Star-Net”SRL

- 1. În cadrul schemei nr.1 nu este reflectată posibilitatea vânzărilor angro a traficului internațional de terminare a apelurilor voce de către operatorii locali. Se propune modificarea schemei pentru realizarea acestui tip de vânzări.**

Nota Agenției: propunerea se referă la analiza de identificare

Acceptarea propunerilor: Se acceptă parțial

Figura 1 arată schematic serviciul de terminare. Descrierea figurii a fost ajustată astfel încât s-a accentuat asupra faptului că terminarea oricărui apel, indiferent unde este inițiat, implică aceleași resurse de rețea. Posibilitatea vânzărilor angro a traficului internațional ține de analiza în detaliu a pieței și constatării posibilelor constrângeri pentru concurență.

Comentariile „ARAX-IMPEX”SRL

- 1. Se cere modificarea definiției produsului focal al pieței relevante în sensul concretizării că neutralității apelul de tehnologiei utilizate, numărului de furnizori ce transportă apelul sau furnizori care solicită serviciul.**

Nota Agenției: propunerea se referă la analiza de identificare

Acceptarea propunerilor: Se acceptă

Au fost efectuate ajustările propuse

- 2. Modificarea figurii 1 pentru a se exclude orice interpretare greșită a originii apelului transferat de la PSTN sau PLMN către POI și ulterior prin segmentul de terminare în rețeaua mobilă către locația abonatului.**

Nota Agenției: propunerea se referă la analiza de identificare

Acceptarea propunerilor: Se acceptă

Originea apelului în Figura 1 este arătată schematic și nu se poate pretinde că produsul focal se referă doar la terminarea apelurilor inițiate în rețeaua PSTN sau PLMN. Figura a fost modificată și au fost făcute remărci privind independența serviciului de terminare în rețea mobilă de locul originii apelului.

Comentariile „Moldcell”S.A.

- 1. Conform punctelor 94,95 ale Regulamentului cu privire la identificarea și analiza pieții relevante se prevede că orice studiu de piață se va solda cu elaborarea unei note de raport cu privire la:**

- a) analiza pieței relevante și concluziile făcute (A);
- b) obligațiile specifice preventive ce urmează a fi impuse (B).

Conform p. 15 al Directivei accesului impunerea obligațiilor specifice este o justificare ce se bazează pe analiza pieții relevante. Astfel, reieșind din aceste prevederi considerăm necesară suplimentarea analizei conform acestor cerințe.

Nota Agenției: propunerea se referă la analiza de identificare

Acceptarea propunerilor: Se acceptă parțial

După cum este descris în Analiză, Agenția va utiliza un proces din 2 etape până la determinarea furnizorilor cu putere semnificativă pe piață: 1. Va identifica piețele relevante (de a identifica piețele cu caracteristici ce justifică reglementarea) 2. Va analiza piețele relevante și va determina dacă există SMP

Analiza actuală a Agenției cuprinde doar prima etapă. La cea de a II etapă, Agenția va efectua un studiu de detaliu a pieței date și va publica nota de raport.

- 2. Suplimentar, dorim să menționăm că Proiectul analizei reprezintă o retrospectivă generală ce necesită a fi completată cu date ce reflectă realitățile pieții analizate și identificate în concluzia finală.**

Nota Agenției: propunerea se referă la analiza de identificare

Acceptarea propunerilor: Nu se acceptă

În documentul Analizei se studiază posibilitatea ca în viitorul scurt de timp să se poată produce o dinamizare a acestei piețe. Din constatări rezultă că asemenea dinamizare este foarte puțin probabilă.

- 3. La capitolul 3, „Piața produsului”, considerăm necesară includerea informației care să reflecte:**

- i. comportamentul consumatorului, în dependență de planurile tarifare utilizate, la fluctuația prețului la produse care se poate produce la momentul analizei (p. 12, 25 și p. 29 al Regulamentului cu privire la identificarea și analiza pieții).
- ii. Informația ce reflectă substituibilitatea reală a cererii și ofertei produsului/serviciului pe o piață relevantă. În special, este necesară analiza substituibilității apelurilor în rețea cu apeluri în afara rețelei în condițiile actuale ale pieții după criteriul tarife și cote de piață în sectorul telefoniei mobile; Dacă e să analizăm evoluția cotelor de piață a sectorului de telefonie mobilă și să le suprapunem cu evenimentele ce au avut loc vis-a-vis prețurile la apelurile voce, atunci urmărim o interdependență directă a acestora, ceea ce ne permite să zicem, că există o substituibilitate a cererii. În Anexa 1, fi. 1 este prezentată structura pieței în funcție de numărul de utilizatori pe trimestre. Astfel în trimestrul II al anului 2007 după rebranding-ul „Voxtel S.A.” în „Orange-Moldova S.A.” a urmat un val de reduceri de prețuri cu pînă la 40%. Acest fapt s-a resimțit imediat în creșterea cotei de piață a acestuia de la 64,5% în trimestrul I al anului 2007 pînă la 67,4% în trimestrul III. La sfîrșitul anului 2009 cotele de piață în funcție de cifra de afaceri sunt divizate după cum urmează: Orange – 73.93%; Moldcell – 23.09%; Moldtelecom – 2.92%; Eventis – 0.05%, iar în funcție de numărul de

utilizatori, Orange – 65.6%; Moldcell – 30.4%; Moldtelecom – 3.6%; Eventis – 0,04% (Anexa 1, fig. 1).

În anexa 1 sunt prezentate datele privind situațiile financiare comparative ale furnizorilor, unde este evident că, cu cât o marjă a profitului e mai mare, compania mai mare poate susține rentabil o creștere mică, dar semnificativă a prețului în comparație cu nivelul competitiv al prețurilor (Anexa 1, Tabelul 1,2,3).

În diagrama 1 (anexa 1) ce reflectă situația UE se poate observa că rata de rentabilitate a capitalului depinde de cota de piață.

Nota Agenției: propunerea se referă la analiza de identificare

Acceptarea propunerilor: Nu se acceptă

i. Agenția a invitat furnizorii să furnizeze propriile lor considerente și date în ce privește posibilul comportament al utilizatorului ca urmare a unui SSNIP. Agenția consideră că comportamentul consumătorului (mai ales apelat) ca urmare a unui SSNIP la serviciul de terminare nu va fi pe măsură să exercite o presiune de disciplinare a monopolistului ipotetic.

ii. Agenția analizează substituibilitatea doar a serviciului de terminare a unui monopolist ipotetic cu serviciile cu amănuntul ale altor furnizori, dacă se produce un SSNIP. Agenția a ajuns la concluzia că asemenea substituție este puțin probabilă să exercite presiune suficientă pentru a face SSNIP-ul neprofitabil.

iii. Rezultatele financiare depind în cea mai mare măsură de activitatea pe piețele cu amănuntul. Agenția nu a examinat în ce măsură depinde eficiența financiară de cota pe piața cu amănuntul a furnizorilor, deoarece aceasta ar ieși din limitele necesarului pentru a examina relevanța pentru intervenția *ex-ante* asupra piețelor de terminare în rețele mobile.

4. La capitolul 4, „Piața geografică” a produsului, este necesară efectuarea unei investigații mai aprofundate pentru a fi determinat corect criteriul coeficientului prețurilor cu amănuntul în aria geografică de acoperire. Spre exemplu este bine cunoscut faptul că Moldcell oferă abonaților cu pachete preplătite, ce se află în regiuni, posibilitatea de a efectua apeluri cu 50% mai ieftin, ceea ce contravine afirmației expuse în proiectul de analiză precum că tarifele sunt medii și uniforme în toată aria de acoperire.

Nota Agenției: propunerea se referă la analiza de identificare

Acceptarea propunerilor: Nu se acceptă

Prețurile pentru terminare în rețele mobile sunt uniforme, iar cumpărătorul serviciului de terminare nu cunoaște unde se află localizat geografic utilizatorul apelat. Prin urmare serviciul de terminare nu diferă în funcție de zona geografică unde se află utilizatorii apelați și aceasta este un motiv suficient pentru a considera întreaga rețea ca o piață omogenă de servicii.

De asemenea Agenția a ținut cont de recomandarea Comisiei Europene de a ține cont de teritoriul național în calitate de dimensiune geografică, dacă nu există temeii suficiente pentru a ține cont de regiuni mai restrânse.

- 5. La capitolul 5. – „Aplicarea testului celor trei criterii” considerăm că criteriile „prezența barierelor înalte de intrare pe piață” și „dinamica pieței” necesită a fi detaliate. Astfel p. 6 al Recomandărilor Comisiei prevede că principalii indicatori în momentul evaluării acestor criterii sunt: indicatori în calea intrării pe piață în absența reglementării respective (inclusiv amploarea costurilor irecuperabile); structura pieței, randamentul și dinamica pieței, inclusiv indicatorii precum cotele de piață și tendințele aferente, precum și dimensiunea și acoperirea rețelor sau infrastructurilor aferente.**

Nota Agenției: propunerea se referă la analiza de identificare

Acceptarea propunerilor: Se acceptă parțial

Agenția consideră că a analizat suficient de detaliat criteriul Prezenței barierelor de intrare pe piață. Nici un furnizor nu a adus argumente că aceste bariere nu există sau că ele sunt neînsemnate pentru intrarea pe piață.

În același timp la analiza în detaliu a pieței relevante, Agenția va examina mai amănunțit prezența barierelor la intrarea pe piață.

- 6. Punctele 49, 57 al Regulamentului cu privire la identificarea și analiza pieței stabilesc că la aprecierea dinamicii pieței se vor lua în considerație atât condițiile concrete existente pe piață cât și estimarea globală a evoluțiilor viitoare în structura și funcționarea pieței, fiind analizate și caracteristicile și evoluția piețelor din țările europene cu un cadru de reglementare bazat pe principii similare. Acuratețea și exactitatea analizei prospective va fi condiționată de informația și datele existente la adoptarea deciziei relevante, p. 56 al Regulamentului. Astfel, în cazul în care acest criteriu nu este analizat conform cererilor legale, există riscul opunerii prevederilor p. 50 al Regulamentului ce stabilesc că pentru identificarea piețelor ce necesită o reglementare preventivă este necesară aplicarea cumulativă a celor trei criterii, în caz contrar piața nu este susceptibilă reglementărilor preventive. suplimentar la criteriul 2, ținem să menționăm că potrivit experienței EU după 7-8 la intrarea celui de al doilea operator, cota de piață a primului operator se reduce de pînă la 30%. Acest lucru este ilustrat în Anexa 1, Diagrama 2.**

Nota Agenției: propunerea se referă la analiza de identificare

Acceptarea propunerilor: Se acceptă parțial

Agenția a estimat că fiecare furnizor deține câte 100% din piața terminării în proprie rețea a apelurilor și este puțin probabil ca această situație să se schimbe în orizontul apropiat de timp.

În același timp, analiza propusă de Moldcell va fi relevantă pentru aprecierea faptului în ce măsură existența unui furnizor cu 100% pe o anumită piață de terminare în rețea individuală poate afecta competitivitatea pieței cu amănuntul. Această analiză va fi efectuată la analiza în detaliu a piețelor relevante.

- 7. Reieșind din faptul că proiectul Analizei necesită completări de caracter esențial considerăm că, concluziile privind identificarea piețelor relevante expuse în**

capitolul 6 pot fi comentate numai după ce vor reflecta informația minim necesară stabilită conform prevederilor legale.

Luând în considerație cele expuse mai sus și reieșind din principiul că reglementările propuse spre consultare trebuie să corespundă prevederilor legale considerăm necesară completarea Proiectului de analiză în conformitate cu prevederile Directivei CE și p. 94, 95 ale Regulamentului cu privire la identificarea și analiza pieței prin:

**- completarea analizei cu informația necesară;
determinarea în proiect a obligațiilor specifice preventive ce urmează a fi impuse furnizorilor în dependență de rezultatele analizei efectuate**

Nota Agenției: propunerea se referă la analiza de identificare

Acceptarea propunerilor: Nu se acceptă

Impunerea obligațiilor va avea loc doar atunci când va fi efectuată analiza în detaliu, la etapa II.

Comentariile „Moldtelecom” S.A.

- 1. În p.2 din proiectul Hotărârii ANRCETI a determinat că piața relevantă a produsului cuprinde toate serviciile de terminare a apelurilor voce, astfel considerăm că noțiunea „toate serviciile” este vastă și în acest mod propunem de a utiliza noțiunile prevăzute în Licența eliberată de Agenție pentru prestarea serviciilor de telefonie fixă și anume „serviciile de terminare a apelurilor voce în rețeaua operată sau din rețeaua altor operatori”.**

Nota Agenției: propunerea se referă la proiectul Hotărârii

Acceptarea propunerilor: Nu se acceptă

Propunerea nu schimbă esența formulării inițiale. ANRCETI reiese din concluziile sale că un monopolist ipotetic are aceeași putere de piață pentru terminarea oricăror apeluri în proprie rețea, de aceea sintagma „toate serviciile” reflectă exact concluziile Analizei.

- 2. În p.3.5 din proiect Agenția face trimitere la comportamentul părților și la caracterul cererii utilizatorilor finali, prin urmare considerăm că, în scopul identificării pieței produsului este necesar de a efectua un studiu bazat pe eșantioane sau chestionare.**

Nota Agenției: propunerea se referă la analiza de identificare

Acceptarea propunerilor: Se acceptă parțial

Agenția a adăugat în analiză argumente suplimentare privind posibila reacție a furnizorilor față de SSNIP. Agenția a adus dovezi că în majoritatea cazurilor furnizorii nu vor reacționa la SSNIP și, respectiv, nu vor exista constrângeri suficiente din partea cererii cu amănuntul asupra SSNIP. Agenția consideră că un studiu prin sondaj în rândul utilizatorilor, corelat cu rezultatele unui studiu între furnizori privitor la posibilul SSNIP, ar aduce la concluzii echivalente.

3. Concluziile Agenției în baza efectuării Testului Monopolistului Ipotetic, dacă este posibil, să fie exemplificate prin calcule, prezentate ulterior, operatorilor de comunicații electronice.

Nota Agenției: propunerea se referă la analiza de identificare

Acceptarea propunerilor: Nu se acceptă

Agenția a analizat din considerente teoretice care ar putea fi răspunsul la un SSNIP al monopolistului ipotetic. Aceste raționamente teoretice țin cont de posibilitatea ca serviciile substituente să poată fi oferite în termen scurt și cu investiții minore.

Analizând teoretic, Agenția a ținut cont de experiența regulatorilor europeni și raționamentele lor¹.

De asemenea, Agenția a invitat furnizorii să aducă raționamentele și dovezile proprii.

Furnizorii nu au prezentat date empirice care ar contrazice concluziile inițiale ale Agenției privind posibila reacție la SSNIP-ul monopolistului ipotetic.

4. Hotărârile de acest gen să intre în vigoare la data publicării acestora în Monitorul Oficial și nu la data aprobării.

Nota Agenției: propunerea se referă la proiectul Hotărârii

Acceptarea propunerilor: Nu se acceptă

Hotărârea privind identificarea unei anumite piețe relevante este o decizie individuală, bazată pe concluziile analizei, fără a impune careva obligații. Este rezonabil că decizia să fie valabilă din momentul luării, deoarece nu necesită careva evenimente suplimentare să se producă pentru ca o piață să aibă caracteristici care să solicite intervenție regulatorie.

II. Propunerile parvenite de la furnizori în urma extinderii termenului pentru comentarii

Comentariile „Orange Moldova” S.A.

- 1. Piața relevantă este definită la art. 2 al Legii comunicațiilor electronice drept „piață de produse și/sau servicii din domeniul comunicațiilor electronice, ale cărei caracteristici pot fi de așa natură încât să justifice impunerea prin lege a unor obligații speciale” (Normă similară cu art. 15(1) al Directivei cadru 2002/21/EC). Prin urmare, definiția pieței relevante specifice trebuie să includă numai acel produs și/sau serviciu din domeniul comunicațiilor electronice pentru care Agenția are dreptul, conform legii, să impună obligații speciale furnizorilor cu putere semnificativă.**

Potrivit art. 47 al Legii menționate, „Agenția impune furnizorilor cu putere semnificativă pe o piață relevantă obligația de a permite accesul la unele elemente specifice ale rețelei și la infrastructura asociată și utilizarea acestora, în special în cazul în care se consideră că refuzul de a acorda accesul ori impunerea unor clauze

¹ Spre exemplu http://www.arcep.fr/uploads/tx_gspublication/consult-ta-mobile-230410.pdf

cu efect similar ar conduce la împiedicarea creării unei piețe de comerț cu amănuntul competitive și durabile sau la prejudicierea intereselor utilizatorilor finali. Aceste obligații „pot viza ... interconectarea rețelelor sau a elementelor acestora” (Normă similară cu art. 12 al Directivei 2002/19/EC privind accesul). Potrivit pct. 5(1) al Regulamentului cu privire la interconectare, serviciul de terminare de apel este un serviciu de interconectare. Prin urmare, Agenția are dreptul, conform legii, să impună furnizorilor cu putere semnificativă obligații speciale vizând interconectarea rețelelor, inclusiv terminarea de apel, numai în cazul în care refuzul de a acorda accesul ar conduce la împiedicarea creării unei piețe de comerț cu amănuntul.

Conform pct. 3 al Regulamentului, aprobat prin Hotărârea Agenției nr. 55 din 29.12.2008, piața cu amănuntul este definită drept „piață de produse destinate utilizatorilor finali”, iar piața cu ridicata este definită drept „*piață de produse destinate a fi utilizate de către alți furnizori de rețele și/sau servicii de comunicații electronice în calitate de intrări pentru a-și crea propriile servicii pe o piață cu amănuntul sau pe o piață cu ridicata*” (Normă similară cu pct. 6 din preambulul Recomandării Comisiei Europene 2003/311/EC din 11.02.2003 privind piețele relevante ale produselor și serviciilor din sectorul comunicațiilor electronice susceptibile a fi reglementate ex-ante). Conform pct. 5 al anexei la Hotărârea Agenției nr. 85 din 28.04.2009, piața serviciilor de tranzit de trafic cuprinde „*serviciile de tranzit... între punctele de interconectare pentru transportarea ... traficului destinat rețelelor furnizorilor naționali*” și este o piață cu ridicata (Normă similară cu pct. 10 din anexa la Recomandarea Comisiei Europene 2003/311/EC din 11.02.2003 privind piețele relevante ale produselor și serviciilor din sectorul comunicațiilor electronice susceptibile a fi reglementate ex-ante).

În cazul de față, serviciile prestate de furnizorii de tranzit sunt utilizate de furnizorii străini de rețele și servicii de comunicații electronice în calitate de intrări pentru a-și crea propriile servicii pe o piață cu amănuntul sau pe o piață cu ridicata. Furnizorii de tranzit nu au contract de prestare a serviciilor de comunicațiilor electronice cu utilizatorii finali. Utilizatorii finali nu au posibilitatea să aleagă între serviciile furnizorilor de tranzit. Prin urmare, furnizorii de tranzit concurează între ei pe o piață cu ridicata. Astfel, refuzul de a acorda accesul unui furnizor de tranzit nu poate împiedica concurența pe piața cu amănuntul.

În consecință, Agenția nu are dreptul, conform legii, de a impune furnizorilor cu putere semnificativă obligații vizând interconectarea rețelelor cu furnizorii de tranzit.

Nota Agenției: propunerea se referă la proiectul Hotărârii și la analiza de identificare

Acceptarea propunerilor: nu se acceptă

În conformitate cu art.8 (1) al Legii comunicațiilor electronice, Agenția este autoritatea care supraveghează respectarea legislației în domeniul comunicațiilor electronice de către furnizorii de rețele și/sau servicii de comunicații electronice.

În conformitate cu art.19(3) *Rețelele și/sau serviciile de comunicații electronice vor fi furnizate în condiții de concurență, conform legii*. Prin aceasta trebuie să se asigure că orice rețele și/sau servicii de comunicații electronice să fie furnizate prin concurență. Dorim să accentuăm că acest principiu legal, în partea în care se referă nu doar la servicii destinate publicului larg, este similar cu principiul de Open Network Provision, implementat în UE de către Comisie încă prin cadrul din 1998.

În conformitate cu art.8 (4) al Legii comunicațiilor electronice, *prin reglementările sale, Agenția promovează concurența în furnizarea rețelelor, a infrastructurii asociate*

și a serviciilor de comunicații electronice, acționând în special pe următoarele direcții: ... b) prevenirea acțiunilor ce au ca obiect sau au ca efect distorsionarea sau restrângerea concurenței în domeniul comunicațiilor electronice.

Totodată, Agenția consideră că orice întreprindere este liberă să lanseze și să furnizeze orice rețele și/sau servicii de comunicații electronice. Astfel Art.4. al Legii comunicațiilor electronice prevede că:

(1) *Furnizarea rețelelor și/sau serviciilor de comunicații electronice este accesibilă pentru orice persoană fizică sau juridică în conformitate cu termenele, condițiile și obligațiile prevăzute de prezenta lege.*

(2) *Restricții pot fi admise doar în situații legate de securitatea statului, apărare, securitatea și sănătatea publică.*

(3) *Nu vor fi acordate sau menținute în vigoare drepturi exclusive sau speciale privind crearea sau furnizarea rețelelor sau serviciilor de comunicații electronice.*

Prin urmare, oricărui agent economic îi este accesibilă posibilitatea legală de a furniza atât servicii, cât și rețele de comunicații electronice. Aceasta se referă în egală măsură la posibilitatea de a furniza servicii cu amănuntul și servicii cu ridicata, inclusiv de furnizare de terminare², inclusiv de servicii internaționale. Posibilitatea efectivă de a intra pe oricare dintre piețele din domeniul comunicațiilor electronice este, însă, restrânsă de barierele pentru intrare sau ieșire de pe piață ce pot exista.

Barierele de piață pot fi obiective (de exemplu – resurse limitate ca frecvențele, costuri investiționale înalte necesare, etc), sau pot fi artificiale, administrative, etc. Ele de asemenea pot fi temporare, parțiale, absolute. În marea parte a barierele, acestea pot fi reduse sau excluse, prin intervenția *ex-ante* și, mai rar, prin intervenția *ex-post*. De asemenea acestea pot fi eliminate sau reduse prin reglementări cu caracter general sau specificări legale. Un mecanism de determinare a barierele pentru intrare și ieșire de pe piață este cel de impunere a obligațiilor preventive în sarcina furnizorilor cu putere semnificativă. Prin acesta se determină locurile înguste și se impun remedii pentru prevenirea eșecului concurenței.

În conformitate cu cadrul Legii comunicațiilor electronice, Agenția poate efectua analiza piețelor, identificarea piețelor de comunicații electronice relevante reglementării preventive, determinarea furnizorilor cu putere semnificativă și impunerea obligațiilor specifice.

În conformitate cu abordarea Agenției, aceste acțiuni au fost separate în 3 etape distincte: 1) identificarea piețelor relevante, 2) analiza în detaliu a piețelor relevante și determinarea furnizorilor cu putere semnificativă (dacă există), 3) impunerea obligațiilor. Fiecare dintre aceste etape depinde de rezultatele precedentei, dar nu invers.

Prin urmare etapa Identificării piețelor relevante ține doar de examinarea și identificarea piețelor ce au caracteristicile unor piețe pasibile reglementării preventive. La această etapă doar se definesc piețele produsului, geografică și, cele definite, se supun testului celor 3 criterii, care califică relevanța sau o neagă.

În cadrul exercițiului de definire a pieței produsului pentru piața terminării în rețele mobile, s-a reieșit de la prezumția inițială că produsul focal este terminarea apelurilor într-o anumită rețea mobilă, indiferent de unde a fost inițiat apelul, cine solicită

² Serviciile numite de Orange „tranzit internațional” sunt, de fapt servicii de terminare în rețele naționale cuplat cu un serviciu de transportare internațională. Din punct de vedere tehnic acestea tranzitează rețeaua furnizorului dat, dar acesta se obligă la furnizarea serviciului de terminare, nu doar de tranzit.

interconectarea, prin ce tehnologii a fost transportat apelul până la POI și prin câți furnizori. Această prezumare a reieșit din faptul că produsul „terminare a apelului” nu diferă absolut cu nimic în funcție dacă acest apel este inițiat într-o rețea fixă sau mobilă, națională sau străină, în rețeaua furnizorului ce solicită serviciul de terminare sau tranzitează rețeaua acestui, a fost inițiat sau transportat până la POI prin altă sau aceeași tehnologie cu cea folosită drept interfață de interconectare la POI. Nimeni în cadrul consultărilor publice nu a contestat aceste prezumări și nu a adus argumente că din punct de tehnic terminarea în rețea a acestor apeluri ar fi diferită și din acest considerent trebuie analizate aparte.

Cât privește diferențierea terminării apelurilor într-o anumită rețea în funcție de originea apelului și în funcție dacă acest serviciu este solicitat de un furnizor care a inițiat apelul sau unul care ar revinde serviciul de terminare (cel mai probabil, cuplat cu un serviciu de transportare), Agenția s-a condus de considerentul că în orice caz un furnizor are controlul deplin la baza sa de clienți în vederea terminării apelurilor, adică în orice caz există bariere absolute pentru intrarea pe această piață.

De asemenea, Agenția a ținut cont de recomandarea Comisiei Europene în Recitalul 7 al Directivei cu privire la acces: *Măsurile legale și administrative naționale care stabilesc legătura dintre termenii și condițiile de acces și interconectare și activitățile părții care dorește interconectarea, și în special legătura cu nivelul investiției sale în infrastructura rețelei, și nu cu serviciile de acces sau interconectare furnizate, pot genera perturbări ale pieței și, prin urmare, pot să nu fie compatibile cu regulile de concurență.*

De asemenea, Agenția găsește că la concluzia că piața produsului este terminarea tuturor apelurilor destinate către rețeaua/resursele de numere din rețeaua proprie au ajuns marea majoritate a regulatorilor europeni: din România, Franța, Belgia, Marea Britanie, Portugalia, Polonia, Danemarca, Olanda, Austria, Croația, Ungaria etc. La rândul său unele autorități de reglementare care au întâmpinat întrebarea privind discriminarea traficului în funcție de origine, s-au exprimat că terminarea nu depinde de originea națională sau internațională a apelurilor (ANCOM, România, ARCEP, Franța, BIPT, Belgia, ANACOM, Portugalia). Aceasta întărește convingerea Agenției că piața produsului este terminarea tuturor (adică oricărui) apelurilor în proprie rețea.

De asemenea, Agenția a ținut cont de faptul că serviciile de tranzit reprezintă un mijloc eficient de fluidizare a piețelor. În același timp, măsura în care aceasta are loc și, mai ales, măsura în care acestea influențează piețele cu amănuntul ține de a doua etapă – analiza în detaliu a piețelor relevante.

De asemenea, Agenția s-a condus de considerentul că în furnizarea serviciilor către utilizatorii finali sunt implicați nu doar furnizorii unde se originează apelul, cu toate că aplicarea principiului CPP (partea apelantă plătește) ar putea conduce greșit la o astfel de concluzie.

- 2. Pe de altă parte, art. 48 alin. 1 al Legii privind actele legislative stabilește că „actul legislativ se aplică pe întreg teritoriul Republicii Moldova, precum și în locurile considerate drept teritoriu al statului”. Mai concret, art. 1 alin. 2 al Legii comunicațiilor electronice prevede că această lege „stabilește drepturile și obligațiile utilizatorilor pe întreg teritoriul Republicii Moldova”. De asemenea, art. 3 alin. 1 al aceleiași legi stabilește că „accesul oricărei persoane fizice sau juridice la serviciile de comunicații electronice este garantat pe întreg teritoriul Republicii Moldova”. Totodată, potrivit art. 41 alin. 1 lit. b) al Legii menționate, „orice furnizor are obligația, la solicitarea unui furnizor autorizat în condițiile legii, de a negocia un acord de interconectare cu solicitantul în cauză în vederea furnizării serviciilor publice de comunicații electronice”. Conform art. 2 al Legii comunicațiilor electronice, furnizorul de rețele sau servicii de comunicații**

electronice este definit drept „*persoana fizică sau juridică, înregistrată în Republica Moldova, a cărei activitate constă, în totalitate sau în parte, în furnizarea unei rețele de comunicații electronice*” sau a „*serviciilor de comunicații electronice*”. Astfel, furnizorul autohton nu are obligația să negocieze un acord de interconectare cu furnizorii străini de rețele sau servicii publice de comunicații electronice, oricare ar fi modul de interconectare (direct sau indirect, adică prin intermediul furnizorilor de tranzit (pct. 6 al Regulamentului cu privire la interconectare)).

Prin urmare, atribuțiile Agenției sunt limitate, conform legii, la protecția drepturilor utilizatorilor finali pe teritoriul Republicii Moldova, asigurarea accesului utilizatorilor finali la serviciile de comunicații electronice de pe teritoriul Republicii Moldova și promovarea concurenței pe piața cu amănuntul pe teritoriul Republicii Moldova.

Orange Moldova observă o abordare similară și în Uniunea Europeană. Astfel, art. 4 alin. 1 al Directivei privind accesul prevede că „*operatorii rețelelor publice de comunicații au dreptul și, la cererea altor societăți autorizate în acest sens, obligația de a negocia interconectarea reciprocă în scopul furnizării serviciilor de comunicații electronice disponibile pentru public, în vederea asigurării furnizării și interoperabilității serviciilor pe întreg teritoriul Comunității*”. Conform informației de care dispune Orange Moldova, ratele de terminare a apelurilor în propria rețea aplicate de operatorii rețelelor publice de comunicații din Uniunea Europeană operatorilor din statele care nu fac parte din Uniunea Europeană nu se reglementează.

Un exemplu și mai elocvent este recentul Regulament (EC) nr. 717/2007 al Parlamentului European și al Conciliului din 27.06.2007 privind roaming-ul în rețelele publice de telefonie mobilă în cadrul Comunității, prin care se reglementează tarifele pentru serviciile de roaming internațional cu ridicata aplicate între operatorii de telefonie mobilă din Uniunea Europeană. Tarifele similare aplicate între operatorii de telefonie mobilă din Uniunea Europeană, pe de o parte, și operatorii de telefonie mobilă din statele care nu fac parte din Uniunea Europeană, pe de altă parte, nu sunt reglementate. Ca rezultat, cele din urmă sunt de câteva ori mai mari decât primele. De remarcat că de pe urma unei asemenea abordări suferă și cetățenii statelor membre ale Uniunii Europene, care sunt nevoiți să achite tarife nereglementate atunci când călătoresc în țări care nu sunt membre ale Uniunii Europene. Totuși, acest fapt nu este privit drept temei pentru extinderea limitei aplicării în spațiu a legislației comunitare asupra relațiilor între operatorii de telefonie mobilă din Uniunea Europeană și operatorii de telefonie mobilă din statele care nu fac parte din Uniunea Europeană.

Dacă furnizorii autohtoni de rețele publice fixe și mobile nu au obligația legală de a asigura interconectarea cu furnizorii străini care prestează servicii publice propriilor utilizatori finali, acești furnizori autohtoni nu au obligația de a asigura interconectarea nici cu furnizorii de tranzit autohtoni, care prestează servicii cu ridicata către furnizorii străini respectivi. În sensul legislației în domeniul comunicațiilor electronice, un furnizor care prestează servicii cu ridicata altor furnizori nu poate avea mai mari drepturi decât un furnizor care prestează servicii publice propriilor utilizatori finali. Cu o altă abordare, oricare furnizor străin ar putea ușor ocoli asemenea limitare a legislației naționale, prin crearea unor firme (fără rețea) în Republica Moldova.

Nota Agenției: propunerea se referă la proiectul Hotărârii și la analiza de identificare

Acceptarea propunerilor: Nu se acceptă

Agenția a reieșit din considerentul că prin caracteristicile sale tehnice, serviciul de terminare în rețea (cazul când și POI este pe teritoriul național) nu se deosebește prin nimic în funcție de originea apelurilor. Aceasta duce la concluzia că furnizarea serviciului de terminare în rețea este o livrare pe teritoriul național. Întru susținerea acestui raționament vin și prevederile Codului fiscal în privința determinării locului livrării serviciilor, cum de ex. art.111. Prin urmare, obiectul serviciului de terminare în rețea nu depășește cadrul național și aria de autoritate a Agenției.

De asemenea cum a fost menționat mai sus, Agenția a ținut cont de recomandarea Comisiei din Recitalul 7 al Directivei cu privire la acces, prin care *Măsurile legale și administrative naționale care stabilesc legătura dintre termenii și condițiile de acces și interconectare și activitățile părții care dorește interconectarea... și nu cu serviciile de acces sau interconectare furnizate, pot genera perturbări ale pieței și, prin urmare, pot să nu fie compatibile cu regulile de concurență*, precum și de prevederile Legii comunicațiilor electronice care stabilesc libertatea furnizării rețelelor și serviciilor și imperativul privind caracterul competitiv al rețelelor și serviciilor de comunicații electronice. Prin urmare, serviciul de terminare rămâne același, indiferent dacă este utilizat de furnizorul ce solicită interconectarea pentru a finaliza apelurile propriilor clienți de telefonie mobilă, fixă, sau dacă sunt utilizate pentru finalizarea propriilor servicii cu ridicata de terminare, inclusiv dacă la aceste servicii se adaugă elementul transportului transfrontalier și se comercializează ca terminare internațională în rețele din Moldova.

În același timp, Agenția a menționat în Analiză, că serviciile furnizate la un POI internațional nu sunt incluse în piața produsului și, respectiv, aceste servicii nu vor putea cădea sub reglementare, iar furnizorii naționali nu vor avea obligația de a negocia acorduri de interconectare cu furnizorii străini.

De asemenea, Agenția a luat în considerare prevederile art.41 alin. 1 lit. b) al Legii comunicațiilor electronice, care specifică că *un furnizor are obligația de a furniza, conform termenilor și condițiilor impuse de Agenție, un acord cu solicitantul în cauză în vederea furnizării serviciilor publice de comunicații electronice, inclusiv a serviciilor de comunicații electronice accesibile utilizatorilor prin intermediul unei alte rețele publice de comunicații electronice, interconectată cu rețeaua oricăreia dintre părți*.

De asemenea, Agenția este de convingerea că serviciul final, oferit clientului său de către furnizorul care controlează accesul către utilizatorul final (furnizorul serviciului de terminare), este mult mai complex decât posibilitatea de a efectua apeluri. Acest serviciu se răsfrânge în egală sau, poate chiar în mai mare măsură, asupra posibilității de a primi apeluri. Agenția consideră că un serviciu telefonic final, pentru a fi deplin și de a răspunde intereselor utilizatorilor, trebuie să cuprindă posibilitatea de a primi orice apeluri (de a putea fi apelat), cu excepția cazurilor când singur nu consimte altfel. Prin urmare, articolul 41 al Legii comunicațiilor electronice se referă nu doar la posibilitatea furnizorului ce achiziționează serviciul de terminare de a furniza servicii finale, ci și la posibilitatea pentru furnizorul serviciului de terminare de a oferi utilizatorilor serviciul de a putea fi apelat.

Agencia a considerat că invocarea Regulamentului privind roaming-ul în rețelele publice de telefonie mobilă în cadrul Comunității în calitate de argument are legătură doar tangențială cu subiectul analizat. Legătura directă este cu analizele făcute de regulatorii europeni privind piețele relevante de terminare a apelurilor în rețelele mobile și fixe, constatările privind piețele produselor și impunerile de remedii, precum și recomandările Comisiei referitoare la terminarea de trafic și comentariile făcute urmare a procedurii de consultanță conform Articolului 7 al Directivei cadru. În același timp Regulamentul privind roaming-ul a fost provocat de necesitatea asigurării unui mediu mai bun pentru crearea unei piețe comune, conform art.2 al Tratatului Uniunii

Europene și articolelor ce urmează din acesta și din faptul că nici concurența, nici autoritatea fiecărui regulator în parte nu puteau rezolva această problemă.

3. Cum s-a remarcat mai sus, serviciul de terminare de apel este un serviciu de interconectare. Potrivit art. 41 alin. 1 lit. b) al Legii comunicațiilor electronice, *„orice furnizor are obligația, la solicitarea unui furnizor autorizat în condițiile legii, de a negocia un acord de interconectare cu solicitantul în cauză în vederea furnizării serviciilor publice de comunicații electronice”* (Normă similară cu art. 4(1) al Directivei 2002/19/EC privind accesul).

Conform art. 23 alin. 15 lit. a) ale aceleiași Legi, *„autorizarea generală le conferă dreptul de a negocia și a încheia acorduri de acces și interconectare cu alți furnizori autorizați de rețele și/sau servicii publice de comunicații electronice”* doar *„furnizorilor de rețele și/sau servicii de comunicații electronice publice”* (Normă similară cu art. 4(2) al Directivei 2002/20/EC privind autorizarea)

Pe de altă parte, conform art. 2 al Legii comunicațiilor electronice, *„interconectarea rețelelor”* este definită drept *„legătură fizică și logică între rețelele publice de comunicații electronice, utilizate de același furnizor sau de furnizori diferiți pentru a permite utilizatorilor unui furnizor să comunice cu utilizatorii aceluiși sau ai altui furnizor, ori să aibă acces la serviciile unui furnizor terț*. Potrivit aceluiași articol, *„rețea publică de comunicații electronice”* este definită drept *„rețea utilizată pentru furnizarea serviciilor publice de comunicații electronice”*, iar *„serviciu public de comunicații electronice”* este *„serviciul de comunicații electronice destinat publicului* (Normă similară cu art. 2(b) al Directivei 2002/19/EC privind accesul)

Cum s-a menționat mai sus, în cazul de față, furnizorii de tranzit prestează servicii cu ridicata, dar nu cu amănuntul (definite drept servicii destinate utilizatorilor finali). Prin urmare, autorizarea generală nu le conferă furnizorilor de tranzit *„dreptul de a negocia și a încheia acorduri de acces și interconectare”* cu furnizori autorizați de rețele și servicii publice de comunicații electronice (în lipsa acordului ultimilor). Totodată, un furnizor nu are obligația de a negocia cu furnizorii de tranzit un acord de interconectare, deoarece ultimii, în cazul de față, nu furnizează servicii publice de comunicații electronice. De asemenea, deoarece furnizorii de tranzit nu furnizează servicii publice de comunicații electronice, rețelele lor, în cazul de față, nu sunt utilizate drept rețele publice de comunicații electronice. Prin urmare, legătura între rețelele publice de comunicații electronice și rețelele furnizorilor de tranzit nu este, în cazul de față, interconectare, în sensul Legii comunicațiilor electronice. Or, potrivit art. 2 alin. b) al Directivei privind accesul, *„interconectarea este un tip specific de acces pus în aplicare între operatorii de rețele publice”* (Interpretarea acestor norme a fost dată în decizia Curții Europene de Justiție din 12.11.2009 pe cazul TeliaSonera Finland Oyj v. CRA (autoritatea de reglementare a Finlandei) și iMEZ Ab. Articolul 4 al Legii nr. 780-XV din 27.12.2001 privind actele legislative prevede că actul legislativ elaborat trebuie să corespundă legislației comunitare. Pentru a realiza intenția legislatorului exprimată în această normă, urmează ca și interpretarea prevederilor actului legislativ să fie în concordanță cu interpretarea legislației comunitare pe care se bazează acest act).

Nota Agenției: propunerea se referă la proiectul Hotărârii și la analiza de identificare

Acceptarea propunerii: Nu se acceptă

După cum a menționat mai sus, Agenția a delimitat procesul legat de puterea semnificativă de piață și posibilitatea impunerii de obligații furnizorilor cu putere

semnificativă în 3 etape: 1) identificarea piețelor relevante, 2) analiza în detaliu a piețelor relevante și determinarea furnizorilor cu putere semnificativă (dacă asemenea există), și 3) impunerea obligațiilor (remediilor). Nici o etapă anterioară nu depinde de una posteroară, ci doar invers.

În comentariul său, furnizorul încearcă să prevadă posibilele remedii care pot fi impuse, ca urmare a constatării puterii semnificative pe piața terminării în rețele individuale.

Agenția consideră că aceste discuții se referă la analiza de la etapa 2 și impunerea de la etapa 3. Prin urmare aceste argumente nu au referință nici la piața produsului, inclusiv geografică, nici dacă aceasta răspunde afirmativ criteriilor din „testul celor 3 criterii”. Agenția va expune constatările sale urmare a analizei în detaliu a piețelor relevante identificate.

4. **Articolul 667 Cod civil prevede că „părțile contractante pot încheia, în mod liber, în limitele normelor imperative de drept, contracte și pot stabili conținutul lor... Obligarea la încheierea unui contract este interzisă, cu excepția cazurilor când obligația de a contracta este prevăzută ... de lege sau dacă reiese dintr-o obligație asumată benevol”. Cu alte cuvinte, o parte poate fi obligată la încheierea unui contract, când există un interes public.**

Conform definiției date la art. 2 al Legii comunicațiilor electronice, scopul *"interconectării rețelelor"* este *"pentru a permite utilizatorilor unui furnizor să comunice cu utilizatorii aceluiași sau ai altui furnizor, ori să aibă acces la serviciile publice unui furnizor terț"*. Utilizatorul este definit drept *"persoana care utilizează sau solicită servicii publice de comunicații electronice"*. De asemenea, art. 42 alin. 1 și 2 lit. a) al Legii comunicațiilor electronice prevede că *"Agenția este obligată să întreprindă măsurile necesare pentru a încuraja și a asigura, în condițiile legii, accesul și interconectarea.... Măsurile adoptate ... vizează în special impunerea de obligații furnizorilor care controlează accesul la utilizatori finali, inclusiv... obligația de a asigura interconectarea rețelelor acestora, dacă impunerea în cauză este necesară pentru asigurarea conectivității între utilizatorii finali (Normă similară cu art. 5(1)(a) al Directivei 2002/19/EC privind accesul)*.

Prin urmare, interesul public urmărit în cazul impunerii obligației de a se interconecta este *„asigurarea conectivității între utilizatorii finali” ... "pentru a permite utilizatorilor unui furnizor să comunice cu utilizatorii aceluiași sau ai altui furnizor", sau "pentru a permite utilizatorilor unui furnizor... să aibă acces la serviciile publice unui furnizor terț"*.

Semnificația acestor prevederi este redată chiar la pct. 3.4 al Analizei privind identificarea pieței de terminare a apelurilor voce în rețelele individuale de telefonie mobilă. Potrivit acestuia, *„dacă un utilizator final al unui produs de telefonie descris anterior dorește să contacteze un abonat al unei rețele mobile concrete, atunci furnizorul apelantului urmează să achiziționeze pe piața cu ridicata serviciul de terminare în această rețea mobilă. Neachiziționarea acestui serviciu ar duce la imposibilitatea de a-i furniza clientului final serviciul solicitat. ... în acest sens, terminarea în rețea mobilă a apelului reprezintă o resursă vitală pentru afacerea cu amănuntul (și, respectiv, pentru afacerea furnizorului ce inițiază apelul) și achiziționarea ei nu poate fi evitată sau la ea nu se poate renunța"*.

Spre deosebire de serviciile de terminare în rețeaua mobilă concretă, serviciile furnizorilor de tranzit nu reprezintă *„o resursă vitală pentru afacerea cu amănuntul (și, respectiv, pentru afacerea furnizorului ce inițiază apelul)"*, fără de

care nu este posibilă asigurarea conectivității între utilizatorii finali ai furnizorului ce inițiază apelul și utilizatorii finali ai furnizorului în rețeaua căruia apelul este terminat, și achiziționarea lor poate fi evitată sau la ele se poate renunța, în special în cazul interconectării directe.

Totodată, cum s-a arătat la pct. 1.2 mai sus, asigurarea conectivității între utilizatorii finali ai furnizorilor străini ce inițiază apelul și utilizatorii finali ai furnizorilor autohtoni în rețeaua căruia apelul este terminat este în afara obiectului Legii comunicațiilor electronice și în afara competenței Agenției.

De asemenea, cum s-a arătat la pct. 1.1 mai sus, în cazul de față, furnizorii de tranzit furnizează servicii cu ridicata altor furnizori, dar nu servicii cu amănuntul destinate publicului. Cazul de față se deosebește de situația în care furnizorii autohtoni furnizează servicii de telefonie IP (apeluri internaționale de ieșire) utilizatorilor finali ai operatorilor de telefonie mobilă autohtoni prin intermediul codului de acces (16XX). În acel caz, furnizorii autohtoni de servicii de telefonie IP (apeluri internaționale de ieșire) au contract direct cu utilizatorii finali. Utilizatorii finali pot alege între serviciile acestor furnizori și serviciile operatorilor de telefonie mobilă. Prin urmare, furnizorii de servicii de telefonie IP (apeluri internaționale de ieșire) concurează cu operatorii de telefonie mobilă pe piața cu amănuntul a apelurilor internaționale de ieșire. Astfel, refuzul de a acorda accesul unui furnizor de servicii de telefonie IP (apeluri internaționale de ieșire) ar putea împiedica concurența pe piața cu amănuntul. Orange Moldova oferă furnizorilor autohtoni de servicii de telefonie IP (apeluri internaționale de ieșire) interconectare în scopul furnizării unor asemenea servicii.

Nota Agenției: propunerea se referă la proiectul Hotărârii și la analiza de identificare

Acceptarea propunerii: Nu se acceptă

După cum a menționat mai sus, Agenția consideră că aceste discuții se referă la analiza de la etapa 2 și impunerea de la etapa 3. Prin urmare aceste argumente nu au referință nici la piața produsului, inclusiv geografică, nici dacă aceasta răspunde afirmativ criteriilor din „testul celor 3 criterii”. Agenția va expune constatările sale urmare a analizei în detaliu a piețelor relevante identificate.

5. Potrivit art. 1 alin. 1 al Legii comunicațiilor electronice, această lege are ca scop asigurarea *"utilizatorilor cu servicii de comunicații electronice de calitate, moderne și utile"*. Conform art. 20 alin. 2 lit. b) al Legii comunicațiilor electronice și a condițiilor de licență, *"furnizorii de rețele și/sau servicii publice de comunicații electronice au obligația să asigure calitatea serviciilor furnizate"*.

Cum s-a remarcat mai sus, utilizatorii finali ai furnizorului străin care inițiază apelul nu au posibilitatea să aleagă furnizorul de tranzit prin intermediul căruia să fie transportat apelul cu destinația în rețelele furnizorilor autohtoni de rețele publice fixe sau mobile. Nici utilizatorii finali ai furnizorilor autohtoni de rețele publice fixe sau mobile care primesc apelurile nu au această posibilitate. Ambii depind în exclusivitate de alegerea furnizorului străin care inițiază apelul și/sau a furnizorului de tranzit prin intermediul căruia furnizorul străin care inițiază apelul alege să transporte apelul cu destinația în rețelele furnizorilor autohtoni de rețele publice fixe sau mobile.

Legea comunicațiilor electronice nu se aplică furnizorilor străini care inițiază apelul, iar furnizorii de tranzit nu prestează servicii publice de comunicații electronice. Prin urmare, conform prevederii citate mai sus, obligația de a asigura calitatea serviciilor, în cazul de față, îi revine furnizorului autohton de rețele publice fixe și mobile, în rețeaua căruia este terminat apelul.

Pentru a putea asigura îndeplinirea acestei obligații, acest furnizor trebuie să dispună de posibilitatea de a alege furnizorii de tranzit prin care să fie transportate apelurile spre utilizatorii finali ai acestui furnizor.

Nota Agenției: propunerea se referă la proiectul Hotărârii și la analiza de identificare

Acceptarea propunerii: Nu se acceptă

După cum a menționat mai sus, Agenția consideră că aceste discuții se referă la analiza de la etapa 2 și impunerea de la etapa 3. Prin urmare aceste argumente nu au referință nici la piața produsului, inclusiv geografică, nici dacă aceasta răspunde afirmativ criteriilor din „testul celor 3 criterii”. Agenția va expune constatările sale urmare a analizei în detaliu a piețelor relevante identificate.

- 6. Nivelul curent de dezvoltare ale unor tehnologii, cu ar fi cea VoIP, nu permite asigurarea unui standard de calitate adecvat. Potrivit Recomandării Uniunii Internaționale a Telecomunicațiilor ITU-T G.109, conexiunea VoIP este caracterizată prin calitate „rea” a convorbirii („aproape toți utilizatorii sunt nemulțumiți”) și este cea mai inferioară categorie din cele 5 existente („cea mai bună, bună, medie, joasă, rea”).**

În cazul în care furnizorii autohtoni de rețele publice fixe sau mobile vor fi obligați să ofere acces la propria rețea pentru terminarea traficului originat în afara Republicii Moldova tuturor celor care doresc acest lucru și oricum aceștia doresc să facă acest lucru, va fi imposibilă respectarea obligației acestora privind asigurarea calității pentru propriii utilizatori finali. Prin aceasta, s-ar încălca drepturile și interesele legitime ale consumatorilor moldoveni.

Dovadă acestui fapt servește situația de la începutul anului 2004. Atunci terminarea traficului originat în afara Republicii Moldova cu destinația spre rețelele publice mobile din țară era efectuată exclusiv prin Moldtelecom. Din cauza lipsei de ordine legate de accesul operatorilor străini de telefonie VoIP la rețeaua Moldtelecom, era imposibil de a telefona Republica Moldova din străinătate, fapt care a condus la reducerea în două săptămâni a traficului internațional de intrare al operatorilor de telefonie mobilă autohtoni cu 50%. În situația în care operatorii de telefonie VoIP ofereau un preț mai redus pentru a compensa cumva lipsa calității corespunzătoare a legăturii telefonice, operatorii străini erau dispuși să aleagă câștigul financiar în dauna calității.

Nota Agenției: propunerea se referă la proiectul Hotărârii și la analiza de identificare

Acceptarea propunerii: Nu se acceptă

După cum a menționat mai sus, Agenția consideră că aceste discuții se referă la analiza de la etapa 2 și impunerea de la etapa 3. Prin urmare aceste argumente nu au referință nici la piața produsului, inclusiv geografică, nici dacă aceasta răspunde afirmativ criteriilor din „testul celor 3 criterii”. Agenția va expune constatările sale urmare a analizei în detaliu a piețelor relevante identificate.

- 7. Extinderea reglementării asupra serviciilor de terminație prestate furnizorilor străini (direct sau prin intermediari) ar presupune și impunerea obligației de a fundamenta tarifele pentru terminarea apelurilor internaționale de intrare în funcție de costuri. Reducerea acestor tarife însă nu va permite atingerea**

obiectivului pentru care asemenea obligație se impune, adică micșorarea tarifelor achitate de utilizatorii finali. Ea va conduce doar la redistribuirea veniturilor de la furnizorii autohtoni de rețele publice către intermediari și furnizorii străini. Aceasta se va întâmpla, deoarece chiar dacă tarifele pentru serviciul de terminație aplicat de furnizorul autohton de rețele publice va fi fundamentat în funcție de costuri, intermediarii (operatorii de tranzit) nu sunt obligați să perceapă tarife fundamentate în funcție de costuri pentru serviciul de terminație revândut furnizorilor străini. De asemenea, nu există nici o certitudine că furnizorii străini care inițiază apelul își vor reduce tarifele aplicate utilizatorilor finali, în loc să rețină diferența în tarife. Astfel, în loc ca aceste venituri să fie obținute de furnizorii autohtoni de rețele publice fixe și mobile, care le utilizează pentru dezvoltarea și modernizarea rețelelor publice și implementarea tehnologiilor noi, ele vor fi obținute de intermediari (care nu oferă nici o valoare adăugată) sau de furnizorii străini.

De asemenea, nu pot fi excluse practicile când furnizorii de tranzit autohtoni vor fonda firme off-shore, prin care vor revinde serviciul de terminare. Acest serviciu va fi revândut firmei off-shore la cost, iar firma off-shore îl va revinde furnizorilor străini cu marja corespunzătoare.

Nota Agenției: propunerea se referă la proiectul Hotărârii și la analiza de identificare

Acceptarea propunerii: Nu se acceptă

După cum a menționat mai sus, Agenția consideră că aceste discuții se referă la analiza de la etapa 2 și impunerea de la etapa 3. Prin urmare aceste argumente nu au referință nici la piața produsului, inclusiv geografică, nici dacă aceasta răspunde afirmativ criteriilor din „testul celor 3 criterii”. Agenția va expune constatările sale urmare a analizei în detaliu a piețelor relevante identificate.

8. Înrăutățirea calității legăturii telefonice internaționale poate conduce la reducerea traficului internațional de intrare spre Republica Moldova (utilizatorii, din cauza calității proaste, vor renunța să telefoneze sau vor scurta convorbirea, traficul nu va ajunge la destinație din lipsa capacității suficiente la operatorul de tranzit). Acest fenomen, în comun cu practicile menționate la pct. 2.2 mai sus, vor aduce mai multe efecte negative pentru economia țării, furnizorii de rețele publice și utilizatorii finali ai acestora:

- micșorarea semnificativă a fluxurilor valutare spre Republica Moldova;
- reducerea semnificativă a veniturilor furnizorilor autohtoni și reducerea suma impozitelor achitate în Republica Moldova de către furnizorii autohtoni;
- va fi afectată negativ balanța comercială a țării;
- va fi afectată negativ capacitatea investițională a furnizorilor autohtoni de rețele publice.

Nota Agenției: propunerea se referă la proiectul Hotărârii și la analiza de identificare

Acceptarea propunerii: Nu se acceptă

După cum a menționat mai sus, Agenția consideră că aceste discuții se referă la analiza de la etapa 2 și impunerea de la etapa 3. Prin urmare aceste argumente nu au referință nici la piața produsului, inclusiv geografică, nici dacă aceasta răspunde afirmativ criteriilor din „testul celor 3 criterii”. Agenția va expune constatările sale urmare a analizei în detaliu a piețelor relevante identificate.

9. **Calitatea serviciilor are o influență directă și imediată asupra imaginii furnizorului de servicii publice în fața clienților și capacității acestuia de a-și menține clienții și de a atrage noi clienți. Acesta este un aspect foarte sensibil pe piețele cu concurență înaltă și volatilitate sporită a bazei de abonați, cum este cea a serviciilor publice de telefonie mobilă.**

Se poate aștepta ca furnizorii de tranzit să aibă interes sporit în revânzarea serviciului de terminare a furnizorilor cu număr mai mare de utilizatori finali. Astfel, oferirea acestei posibilități pentru toți furnizorii de tranzit, o parte din care nu sunt capabili să asigure o calitate adecvată a serviciilor sale, poate crea o percepție eronată a calității serviciilor furnizorului autohton în rețeaua căruia apelul este terminat, cu consecințe drastice asupra poziției acestuia pe piața cu amănuntul.

Nota Agenției: propunerea se referă la proiectul Hotărârii și la analiza de identificare

Acceptarea propunerii: Nu se acceptă

După cum a menționat mai sus, Agenția consideră că aceste discuții se referă la analiza de la etapa 2 și impunerea de la etapa 3. Prin urmare aceste argumente nu au referință nici la piața produsului, inclusiv geografică, nici dacă aceasta răspunde afirmativ criteriilor din „testul celor 3 criterii”. Agenția va expune constatările sale urmare a analizei în detaliu a piețelor relevante identificate.

10. **De remarcat că subiectul terminării de către operatorii de tranzit autohtoni (în special prin intermediul conexiunii VoIP) a traficului originat în afara Republicii Moldova în rețelele de telefonie mobilă a fost examinat anterior de ANRCETI în repetate rânduri. Acest subiect a fost pe larg discutat inclusiv în anul 2004 în cadrul dezbaterilor publice organizate de ANRCETI (pe atunci ANRTI), la care au participat operatorii de telefonie mobilă și operatorii alternativi autohtoni (a se vedea scrisorile Orange Moldova nr. 333 din 29.04.2004 și nr. 401 din 28.06.2004, adresate ANRTI). În cadrul acestor dezbateri, ANRTI a acceptat argumentele Orange Moldova că obligația de a negocia acord de interconectare (care era prevăzută și de Regulamentul cu privire la interconectare, aprobat prin hotărârea ANRTI nr. 02 din 13.03.2002) nu este aplicabilă situației de față și că oferirea accesului la rețelele de telefonie mobilă în vederea terminării de către operatorii de tranzit autohtoni a traficului originat în afara Republicii Moldova este la discreția operatorilor acestor rețele.**

Consecvența în interpretarea și aplicarea legislației garantează previzibilitatea reglementării activității de întreprinzător, despre care art. 4 al Legii nr. 235-XVI din 20.06.2006 cu privire la principiile de bază de reglementare a activității de întreprinzător scrie că ar fi unul din aceste principii.

Nota Agenției: propunerea se referă la proiectul Hotărârii și la analiza de identificare

Acceptarea propunerii: Nu se acceptă

După cum a menționat mai sus, Agenția consideră că aceste discuții se referă la analiza de la etapa 2 și impunerea de la etapa 3. Prin urmare aceste argumente nu au referință nici la piața produsului, inclusiv geografică, nici dacă aceasta răspunde afirmativ criteriilor din „testul celor 3 criterii”.

Agenția va expune constatările sale urmare a analizei în detaliu a piețelor relevante identificate. Acestea însă urmează să țină cont de principiul neutralității tehnologice. Astfel, în conformitate cu art. 8 alin.(9) al Legii comunicațiilor electronice, *pentru*

îndeplinirea sarcinilor de reglementare... în special a celor menite să asigure o concurență efectivă, Agenția va asigura neutralitatea reglementărilor sale din punctul de vedere al tehnologiei aplicate.

Comentariile „Moldcell” S.A.

- 1. S-a constatat că sinteza recomandărilor la proiectul de Hotărîre nu a fost publicată pe site-ul Agenției decît cu o zi înainte de tentativa primei aprobări, în loc de 3 zile, termen ce contravine prevederilor art. 12, p.5 al Legii transparenței; art. 14 p.4 al Legii comunicațiilor electronice și p. 30 și 37 ale Regulilor ANRCETI, ce stabilesc obligativitatea publicării recomandărilor cu explicațiile de rigoare. Ca rezultat, aprecierea obiectivă a criteriilor de acceptare și/sau respingere a acestor recomandări este prejudiciată. Totodată, art. 14 lit. c) al Legii comunicațiilor electronice stabilește „consultările publice trebuie să cuprindă atît prezentarea comentariilor la proiectele de Hotărîre cît și discutarea acestor comentarii cu părțile care le-au prezentat”.**

Nota Agenției: propunerea se referă la proiectul Hotărîrii și la analiza de identificare

Acceptarea propunerilor: Se acceptă.

- 2. În cadrul Proiectului de Hotărîre sau modificat esențial prevederile p.2 ce se referă la piața relevantă a produsului, în care se observă următoarele particularități:**
 - a. piața relevantă a produsului cuprinde toate serviciile de terminare a apelurilor voce în rețeaua proprie de telefonie fixă, pe cînd are loc identificarea pieței de terminare a apelurilor în rețeaua de telefonie mobilă;**

Nota Agenției: propunerea se referă la proiectul Hotărîrii

Acceptarea propunerilor: Se acceptă

Eroarea a fost exclusă.

- a. serviciile constau în transportarea apelurilor de la POI către echipamentul terminal aflat în rețea. Dorim să menționăm că explicația acestui moment se oferă doar în Analiza proiectului, care diferă substanțial de cel prezentat în prima versiune a Analizei. Astfel incluzîndu-se în piața de terminare a apelurilor traficul internațional, fapt ce modifică conceptual esența Hotărîrii. Această extindere este nefondată pentru că accesul abonaților străini este asigurat printr-un număr de contracte semnate de către operator la interconectare internațională. Tranzitul internațional este un caz special care trebuie să fie exclus în mod expres din acest regulament.**

Nota Agenției: propunerea se referă la proiectul Hotărîrii și la analiza de identificare

Acceptarea propunerilor: nu se acceptă

După cum a remarcat mai sus, Agenția În cadrul exercițiului de definire a pieței produsului pentru piața terminării în rețele mobile, s-a reieșit de la prezumția inițială că produsul focal este terminarea apelurilor într-o anumită rețea mobilă, indiferent de unde a fost inițiat apelul, cine solicită interconectarea, prin ce tehnologii a fost transportat apelul pînă la POI și prin cîți furnizori. Această prezumare a reieșit din

faptul că produsul „terminare a apelului” nu diferă absolut cu nimic în funcție dacă acest apel este inițiat într-o rețea fixă sau mobilă, națională sau străină, în rețeaua furnizorului ce solicită serviciul de terminare sau tranzitează rețeaua acestuia, a fost inițiat sau transportat pînă la POI prin altă sau aceeași tehnologie cu cea folosită drept interfață de interconectare la POI. Nimeni în cadrul consultărilor publice nu a contestat aceste prezumări și nu a adus argumente că din punct de tehnic terminarea în rețea a acestor apeluri ar fi diferită și din acest considerent trebuie analizate aparte.

Cât privește diferențierea terminării apelurilor într-o anumită rețea în funcție de originea apelului și în funcție dacă acest serviciu este solicitat de un furnizor care a inițiat apelul sau unul care ar revinde serviciul de terminare (cel mai probabil, cuplat cu un serviciu de transportare), Agenția s-a condus de considerentul că în orice caz un furnizor are controlul deplin la baza sa de clienți în vederea terminării apelurilor, adică în orice caz există bariere absolute pentru intrarea pe această piață.

De asemenea, Agenția a ținut cont de recomandarea Comisiei Europene în Recitalul 7 al Directivei cu privire la acces: *Măsurile legale și administrative naționale care stabilesc legătura dintre termenii și condițiile de acces și interconectare și activitățile părții care dorește interconectarea, și în special legătura cu nivelul investiției sale în infrastructura rețelei, și nu cu serviciile de acces sau interconectare furnizate, pot genera perturbări ale pieței și, prin urmare, pot să nu fie compatibile cu regulile de concurență.*

De asemenea, Agenția găsește că la concluzia că piața produsului este terminarea tuturor apelurilor destinate către rețeaua/resursele de numere din rețeaua proprie au ajuns marea majoritate a regulatorilor europeni: din România, Franța, Belgia, Marea Britanie, Portugalia, Polonia, Danemarca, Olanda, Austria, Croația, Ungaria etc. La rândul său unele autorități de reglementare care au întâmpinat întrebarea privind discriminarea traficului în funcție de origine, s-au exprimat că terminarea nu depinde de originea națională sau internațională a apelurilor (ANCOM, România, ARCEP, Franța, BIPT, Belgia, ANACOM, Portugalia). Aceasta întărește convingerea Agenției că piața produsului este terminarea tuturor (adică oricărui) apelurilor în proprie rețea.

b. Considerăm că adăugarea la p. 2 al Analizei în schema descrierii pieței a noțiunii de acces de la un Gateway Internațional (POI internațional) depășește reglementarea actuală, care conform p. 3 al Proiectului de Hotărîre se referă la limitele geografice a teritoriului național.

Nota Agenției: propunerea se referă la proiectul Hotărîrii și la analiza de identificare

Acceptarea propunerilor: nu se acceptă

Analiza nu este o reglementare. Este expunerea rezultatului raționamentelor aplicate de Agenție pentru a determina succesiv produsul focal, piața produsului, piața geografică, aplicarea testului celor trei criterii și constatării, în final, a relevanței (sau nerelevanței) pieței pentru reglementare preventivă. Urmare a acestor constatări Agenția poate lua o decizie privind identificarea unei piețe relevante, ceea ce automat lansează procedura de analiză în detaliu a acestei piețe.

La definirea produsului focal, Agenția a determinat că acesta este terminarea tuturor apelurilor într-o anumită rețea mobilă. După cum a fost descris mai sus, la această constatare au ajuns și majoritatea regulatorilor europeni.

Agenția a specificat că prin terminarea apelurilor în rețea se are în vedere terminarea de la un POI care se află în relativă apropiere de facilitățile de comutație ale furnizorului,

excluzând din definierea produsului focal serviciile de terminare care sunt cuplate cu un serviciu de transportare internațională și furnizate la un punct de interconectare internațional.

La rândul său schema prezentată are doar scop informativ și nu presupune automat că în produsul focal sunt incluse serviciile de terminare furnizate la orice POI din schemă. Nimeni nu a comentat că această schemă nu este clară.

c. Afirmația inclusă la p. 3.1 al Analizei – potrivit căreia „pentru orice cumpărător de serviciu de terminare este netransparent și impredictibil cum va fi terminat apelul” este considerată nefondată. Pentru abonat nu are importanță modalitatea de rutare a apelului. Operatorul primitor își asumă toate costurile de rutare a apelului. Operatorul primitor își asumă toate costurile de rutare a apelului la un abonat în afara ariei de acoperire (la sistemul de mesagerie vocală) sau la abonat în care se află în străinătate (în sistemul de roaming).

Nota Agenției: propunerea se referă la analiza de identificare

Acceptarea propunerilor: Nu se acceptă

Suntem de acord doar cu afirmarea că costurile suplimentare legate de roaming-ul clientului propriu le suportă furnizorul ce oferă terminarea. În final acesta recuperează aceste costuri prin taxarea apelurilor de intrare în roaming (unicul caz de aplicare a principiului RPP).

Agenția a reieșit însă din prezumția inițială că ar fi diferite prețurile pentru terminarea apelurilor în funcție dacă acestea au avut loc în terminalul aflat în rețea sau aflat în roaming, sau ar răspunde un IVR. În acest caz cumpărătorul (furnizorul care achiziționează serviciul de terminare, nu utilizatorul apelant) nu poate cunoaște cum va fi terminat apelul și despre costul lui ar afla ulterior efectuării apelului. Prin urmare furnizorii practică efectiv prețuri medii pentru terminarea apelurilor în rețea, chiar dacă acestea ar putea să nu utilizeze partea de radioacces a rețelei furnizorului ce oferă terminarea.

Astfel Agenția a considerat că este potrivit de a defini produsul focal drept toate apelurile, inclusiv cele ce sunt terminate în roaming sau IVR. În urma studierii practicii altor regulatori, Agenția găsește că această abordare este des întâlnită și înlocuiește abordarea că piața produsului o constituie toate apelurile terminate în rețea. Formulări ce au semnificație echivalentă (terminarea apelurilor la resursele de numere ale rețelei) pot fi întâlnite, de ex. la OFCOM, Marea Britanie, ARCEP, Franța, UKE, Polonia, ANCOM, România.

3. Reieșind din cele expuse mai sus și pentru a se asigura respectarea prevederilor legislației în vigoare în momentul elaborării și aprobării Proiectului de Hotărîre considerăm necesar:

- **corectarea p.2 al Proiectului de Hotărîre prin specificarea interconectării cu POI local și interzicerea tranzitului internațional prin rețeaua interconectată la POI local, cât și excluderea POI internațional;**

Nota Agenției: propunerea se referă la proiectul Hotărîrii

Acceptarea propunerilor: Nu se acceptă

În conformitate cu Analiza privind identificarea pieței de terminare a apelurilor voce în rețelele individuale de telefonie mobilă și după cum a fost descris mai sus, Agenția a constatat că piața relevantă este terminarea tuturor apelurilor într-o rețea individuală de telefonie mobilă.

Interzicerea tranzitului internațional prin rețeaua interconectată la POI local ar încălca cel puțin următoarele prevederi legale:

Legea comunicațiilor electronice: art.8 (3), (4), (5), art.19 (3), art.40 (3),

Legea privind protecția concurenței: art.9 (1), (2)

Propunerea privind excluderea POI internațional vizează, probabil, textul Analizei, deoarece Hotărîrea nu operează cu acest termen. După cum a fost descris mai sus, schema prezentată are doar scop informativ și nu presupune automat că în produsul focal sunt incluse serviciile de terminare furnizate la orice POI din schemă. Concluzia finală a Analizei nu include în piața produsului prestarea la POI internațional a serviciului de terminare a apelurilor.

- **expunerea repetată a Proiectului de Hotărîre pentru consultări și dezbateri în conformitate cu cerințele legale de formă și termen, pentru a da posibilitate tuturor participanților să-și expună părerile la proiect;**

Nota Agenției: propunerea se referă la proiectul Hotărîrii

Acceptarea propunerilor: Se acceptă

- **organizarea dezbaterilor pe marginea noului proiect, conform prevederilor art. 14 al Legii comunicațiilor și Regulilor ANRCETI ce stabilesc necesitatea discutării recomandărilor și noului Proiect de Hotărîre ca o etapă prealabilă adoptării acestuia.**

Nota Agenției: propunerea se referă la proiectul Hotărîrii

Acceptarea propunerilor: Nu se acceptă

Propunerile furnizorilor parvenite suplimentar au fost clare Agenției. Acestea au fost expuse de furnizori pe data de 01.06.2010 la ședința Consiliului de Administrație al Agenției și discutate, iar ulterior exprimate în scris. Prin urmare nu a necesitat organizarea unei ședințe publice suplimentare.

Comentariile „Riscom” S.A.

- 1. Каковы будут обязательства поставщиков с незначительным положением на телекоммуникационном рынке и правила игры на рынке телекоммуникационных услуг.**

Probabil întrebarea se referă la obligațiile posibile ale furnizorilor ce au o cotă mică sau neînsemnată al venitului lor în volumul total al sectorului de comunicații electronice. Având în vedere că piețele examinate sunt terminarea apelurilor în rețele individuale de telefonie mobilă (și fixă separat), Agenția va impune obligații furnizorilor cu putere semnificativă pe piețele date specifice, dacă furnizori cu astfel de putere vor fi găsiți. Agenția va analiza în detaliu puterea de piață a furnizorilor și riscurile concurenței legate de puterea de piață a fiecărui dintre furnizori.

În conformitate cu art.43 (2) al Legii comunicațiilor electronice, *Obligațiile ... trebuie să fie, în funcție de specificul problemei identificate, proporționale și justificate și sînt impuse numai după consultarea părților interesate, în condițiile legii.*

2. Кто будет определять эти правила и обязательства

În conformitate cu art. art.43 (1) al Legii comunicațiilor electronice, Agenția impune obligațiile furnizorilor cu putere semnificativă. După cum a fost menționat mai sus, aceste obligații trebuie să fie proporționale problemei identificate și sunt impuse doar după consultarea părților interesate.